

Jadwiga Waniakowa
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
jadwiga.waniakowa@uj.edu.pl

PROFESOR MARIA STRYCHARSKA-BRZEZINA (1940–2025) WSPOMNIENIE

10 VII 2025 r. zmarła w wieku 84 lat Prof. dr hab. Maria Strycharska-Brzezina, wybitna językownawczyni, polonistka, autorytet w zakresie historii języka polskiego, kontaktów polszczyzny z innymi językami, socjolingwistyki i socjostylistyki, wieloletnia wykładowczyni Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Maria Strycharska-Brzezina urodziła się w roku 1940 w Chrzanowie¹. W roku 1957 rozpoczęła studia z filologii polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim. Po obronie pracy magisterskiej z zakresu historii języka polskiego została w roku 1962 zatrudniona w Pracowni Atlasu i Słownika Gwar Polskich Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. Krótco była również związana z Pracownią Onomastyczną PAN. W październiku 1965 r. została zatrudniona na Uniwersytecie Jagiellońskim. Przez pierwsze osiem lat pracowała w Katedrze Języka Polskiego Wydziału Filologicznego UJ, gdzie w roku

¹ Informacje dotyczące życia i dorobku naukowego Prof. Marii Strycharskiej-Brzeziny czerpię z tekstu *Sylwetka naukowa prof. zw. dr hab. Marii Strycharskiej-Brzeziny* pióra Janusza S. Gruchały i Haliny Kurek (por. Gruchała, Kurek 2010: 11–19).

1971 uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych po obronie pracy *Studia nad językiem Franciszka Zabłockiego. Cz. I. Fonetyka autografów komedii*, której skrócona wersja ukazała się jako monografia w roku 1974.

W roku 1973 Maria Strycharska-Brzezina przeniosła się do Katedry Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego Wydziału Filologicznego UJ. Stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych uzyskała w roku 1979 na podstawie dorobku naukowego i książki monograficznej *Południowokresowa polszczyzna Żydów*. Jesienią 1982 r. objęła stanowisko docenta w macierzystej katedrze. W tymże roku ukazała się Jej książka pt. *Wariancja rodzaju gramatycznego rzeczowników nieżywothnych w potocznej polszczyźnie*, za którą otrzymała nagrodę ministerialną. W latach 1986–1988 była kuratorem Katedry Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego, a w latach 1988–1991 pełniła tam funkcję kierownika Zakładu Językoznawstwa Ogólnego.

Maria Strycharska-Brzezina w roku 1990 uzyskała tytuł i stanowisko profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych, a po dziewięciu latach – profesora zwyczajnego. W latach 2002–2005 pełniła funkcję kierownika Katedry Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego, a zarazem kierownika Zakładu Językoznawstwa Ogólnego w tejże Katedrze. Następnie przeniosła się do Katedry Edytorstwa i Nauk Pomocniczych na Wydziale Polonistyki UJ i pracowała tam do roku 2010. Od razu stała się aktywną członkinią Rady Wydziału Polonistyki i włączyła się w prace prowadzone na Wydziale. Była między innymi pierwszą Przewodniczącą Rady Naukowej czasopisma „LingVaria”.

Jest autorką stu kilkudziesięciu publikacji, w tym tak ważnych, jak cykl monografii *Języki mniejszości narodowych w tekstach literackich i folklorystycznych*, do którego zaliczają się: *Polshczyzna Żydów* (1986), *Polshczyzna Niemców* (1989) i *Stylizacja huculska* (1992). Ponadto opublikowała kilka monografii dotyczących stylizacji: *Stylizacja rosyjska*, *Stylizacja językowa i inne ewokanty rosyjskości w utworach literackich ukazujących okres zaborów* (1997), *Kozak ukraiński. Studium językowe* (2005) i *Socjostylistyka a dzieje literatury polskiej. Studia nad stylizacją językową w utworach literackich* (2009). Poza tym wydała prace istotne dla historii języka polskiego, jak wspomniane już *Język Franciszka Zabłockiego. Fonetyka* (1974) i *Wariancja rodzaju gramatycznego rzeczowników nieżywothnych w potocznej polshczyźnie* (1982), a także *Hieronima Floriana Radziwiłła diariusze i pisma różne* (1998) i *Polskojęzyczne podręczniki dla klasy I szkoły elementarnej w Królestwie Polskim drukowane grażdanką* (2006).

Była członkinią wielu towarzystw naukowych, tak polskich, jak i zagranicznych, między innymi Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, Komisji Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk (przy Oddziale PAN w Krakowie), Komisji Wschodnioeuropejskiej Polskiej Akademii Umiejętności oraz Komisji Socjolingwistyki przy Międzynarodowym Kongresie Sławistów.

Prof. Marię Strycharską-Brzezinę poznałam, gdy odwiedzała Pracownię Dialektologii Polskiej PAN, gdzie byłam zatrudniona po studiach. Już wtedy zwróciłam

uwagę na Jej otwartość, spontaniczność i niezwykle poczucie humoru. Potem bywało, że gdy spotykałyśmy się na ulicy, długo rozmawiałyśmy na różne tematy, w tym oczywiście naukowe. Pani Prof. Maria Strycharska-Brzezina potrafiła żywo opowiadać o tym, nad czym aktualnie pracuje, do czego udało jej się dotrzeć, co odkryć. Imponowała mi nie tylko swoją rozległą wiedzą, lecz także niesamowitą pracowitością. Zawsze można było Ją spotkać w Bibliotece Jagiellońskiej. Była dla wszystkich wzorem akrybii, dociekliwości i dokładności naukowej, co w wyjątkowy sposób godziła z dystansem do swoich badań i do samej siebie. Taka postawa nieczęsto się zdarza w środowisku naukowym. Po latach zaczęła mnie namawiać, bym związała się z Uniwersytetem Jagiellońskim, i w roku 2004 przyczyniła się do zatrudnienia mnie w kierowanej przez siebie Katedrze Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego. Umiała też rozproszyć mój lęk przed dydaktyką uniwersytecką. Pamiętam, jak podtrzymywała mnie na duchu i dawała dydaktyczne wskazówki. Z perspektywy czasu widzę, jak wiele Jej zawdzięczam. Była zawsze empatyczna, pomocna i wyrozumiała dla innych. Cechowały ją pogoda ducha i optymizm, co przenosiło się na osoby mające z Nią styczność. Była też wielką estetką, zawsze dbała o elegancję. Myślę, że taką Ją zapamiętamy.

Literatura

- BRZEZINA M., 1974, *Język Franciszka Zabłockiego. Fonetyka*, Kraków.
- BRZEZINA M., 1979, *Południowokresowa polszczyzna Żydów*, „Języki Mniejszości Narodowych w Tekstach Literackich i Folklorystycznych”, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, 537, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Językoznawcze”, z. 65, Warszawa–Kraków.
- BRZEZINA M., 1982, *Wariancja rodzaju gramatycznego rzeczowników nieżywothnych w potocznej polszczyźnie*, „Prace Językoznawcze – Polska Akademia Nauk”, 100, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź.
- BRZEZINA M., 1986, *Polshczyzna Żydów*, „Języki Mniejszości Narodowych w Tekstach Literackich i Folklorystycznych”, Warszawa–Kraków.
- BRZEZINA M., 1989, *Polshczyzna Niemców*, „Języki Mniejszości Narodowych w Tekstach Literackich i Folklorystycznych”, Warszawa–Kraków.
- BRZEZINA M., 1992, *Stylizacja huculska*, „Języki Mniejszości Narodowych w Tekstach Literackich i Folklorystycznych”, Kraków.
- BRZEZINA M., 1997, *Stylizacja rosyjska. Stylizacja językowa i inne ewokanty rosyjskości w utworach literackich ukazujących okres zaborów*, Warszawa.
- BRZEZINA M., 1998, *Hieronima Floriana Radziwiłła diariusze i pisma różne*, Warszawa.
- GRUCHAŁA J.S., KUREK H., 2010, *Sylwetka naukowa prof. zw. dr hab. Marii Strycharskiej-Brzeziny*, [w:] J.S. Gruchała, H. Kurek (red.), *Silva rerum philologicarum. Studia ofiarowane Profesor Marii Strycharskiej-Brzeziny z okazji Jej jubileuszu*, „Biblioteka Lingwariów”, t. 10, „Z Prac Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego”, Kraków, s. 11–19.

- STRYCHARSKA-BRZEZINA M., 2005, *Kozak ukraiński. Studium językowe*, Kraków.
- STRYCHARSKA-BRZEZINA M., 2006, *Polskojęzyczne podręczniki dla klasy I szkoły elementarnej w Królestwie Polskim drukowane grażdanką. Wydania warszawskie ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie*, Kraków.
- STRYCHARSKA-BRZEZINA M., 2009, *Socjostylistyka a dzieje literatury polskiej. Studia nad stylizacją językową w utworach literackich*, „Biblioteka Tradycji”, nr 85, Kraków.